

та його колег з інших британських володінь у Північній Америці виконати монарші інструкції про встановлення повного контролю над морським промислом колоній були приречені на поразку, оскільки лише за таких умов забезпечувався сталий економічний розвиток ранніх США, де работоргівля, контрабандний промисел і піратство були тісно пов'язані одне з одним. Врешті решт лише ця тріада не тільки забезпечувала головний інтерес підприємців - отримання прибутку чимскоріш і в якомога великих обсягах, а й сприяли відносному успіху колоніальної кредитно-фінансової політики Великої Британії аж до війни за незалежність. Тоді остаточно розійшлися шляхи заможних американських підприємців, які стали натхненниками збройного повстання проти метрополії, та англійських можновладців.

Що ж стосується подальшої долі американського морського розбою, то після перемоги першої американської революції приватирський флот колоній, які стали незалежними штатами, перетворився на військово-морський флот США. І піратство під американським прапором стало саме державним засобом вирішення проблем зовнішньої політики цієї країни. Що ж до нащадків колоніальних фінансистів, то їм довелося знайти інші, більш прибуткові сфери підприємницької діяльності.

Література

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Ю.С. Шемшученка. - К.: Вид-во "Юридична думка", 2007. - С. 409.
2. Экономическая теория. Учебник для ВУЗов / Под ред. В.Д. Камаева. - М.: Владос, 2002. - С. 351-357.
3. Select Charters and Other Documents Illustrative American History / Ed. by W. MacDonald. - N.Y.: Viking

Press, 1899.

4. Privateering and Piracy in the Colonial Period: Illustrative Documents / Ed. by J. Jameson. - N.Y.: Vanguard Press, 1923.

5. Великий енциклопедичний юридичний словник. - С. 632.

6. Новий тлумачний словник української мови / Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. - К.: Вид-во "Аконіт", 2008. - Т. 1. - С. 901.

7. Oxford Russian Dictionary / Ed. by M. Wheeler, B. Unbegaun. - N.Y.: Oxford University Press. - P. 1025.

8. Тойнби А. Постыжение истории. - М.: Мысль, 1991. - С. 156-158.

9. Law and Authority in Colonial America / Ed. by J. A. Billias. - Barre: Appleton and Co., 1965. - p. 121.

10. Калашников В. М. Голландская колониальная экспансия в Северной Америке в XVII веке // Новая и новейшая история. Межвузовский сборник. - Саратов: СГУ, 1983. - Вып. 9. - С. 120-121.

11. Janvier Th. The Dutch Founding of New York. - Port Washington: Jra Freedman, 1967. - P. 135.

12. Privateering and Piracy in the Colonial Period: Illustrative Documents, p. 143-144, 156-158

13. Wilson R. Historic Long Island. - Port Washington: Jra Freedman, 1969. - P. 343.

Малишко В.М.

кандидат юридичних наук, доцент
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ,
кафедра теорії та історії держави і права
Надійшла до редакції: 12.11.2013

УДК 347.965

ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ В СУЧАСНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Меєрович Н. А.

Рівень розвитку адвокатури є індикатором стану демократії в суспільстві та однією з ознак реальної захищеності прав людини. У зв'язку з цим реформування інституту адвокатури було визнано одним із пріоритетних завдань судово-правової реформи [1]. Прийняття в 1992 році Закону України "Про адвокатуру" стало значним кроком у становленні сучасного інституту адвокатури. Зокрема, були визначені статус адвокатури України та її основні завдання, окреслено правовий статус адвоката, закріплено основні принципи й організаційні форми здійснення адвокатської діяльності, гарантії адвокатської діяльності, професійні права та обов'язки адвоката, закладено основи адвокатського самоврядування [2]. У Конституції України 1996 року інститут адвокатури отримав конституційну прописку. У частині 2 ст. 59 Конституції України закріплено, що для забезпечення права на захист від обвинувачення й надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура [3]. Однак подальший розвиток економічного й правового поля країни, інтеграція України в європейську спільноту зумовили необхідність розвитку й вдосконалення правового забезпечення діяльності адвокатів і прийняття врешті-решт Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Прийняття нового Закону визначило законодавчі засади для створення в

Україні професійного самоврядного інституту адвокатури та посилення гарантій діяльності адвокатури.

Правова природа інституту адвокатури розглядається в працях українських і російських учених: В.В. Андрієвського, М.Ю. Барщевського, А.Д. Бойкова, В.М. Буробіна, Є.В. Васюковського, Т.В. Варфоломеева, С.В. Гончаренко, Ю.М. Грошевої, О.Л. Жуковської, Л.Б. Ісмаїлової, А.Ф. Коні, А.Г. Кучереної, Ю.Ф. Лубшева, О.В. Макарова, В.В. Медведчука, Г.Б. Мірзоева, О.Р. Михайленко, М.М. Михеєнко, А.Л. Ривліна, В.М. Савицького, С.В. Сафулько, О.Д. Святоцького, Л.А. Стешенко, Ю.І. Стецовського, Л.В. Тація, В.О. Томсінова, Ю.В. Тихонравова, Д.Р. Фіолевського, І.Я. Фойницького, П.В. Хотенець, Т.М. Шамби, О.Г. Яновської та ін. Однак слід зазначити, що комплексні реформування засад здійснення адвокатської діяльності в Україні потребують детального розгляду законодавчих засад створення й діяльності професійного самоврядного інституту адвокатури.

Метою статті є комплексний аналіз оновленого законодавства щодо визначення місця інституту адвокатури в сучасній правовій системі України.

Стаття 1 Закону України "Про адвокатуру і адвокатську діяльність" визначає адвоката як фізичну особу, яка здійснює адвокатську діяльність - незалежну професійну діяльність щодо здійснення захисту, представництва та

надання інших видів правової допомоги клієнту [4]. Слід зазначити, що за радянських часів терміни “адвокат” і “адвокатура” означали юристів-професіоналів, які були об’єднані в колегії для надання юридичної допомоги фізичним і юридичним особам (роз’яснення правових питань, складання договорів, скарг, представництво в судах тощо), адже колегії адвокатів були фактично єдиною формою об’єднання осіб, які надають юридичну допомогу на професійній основі [5]. Сучасне ж законодавство пов’язує поняття адвокатури, насамперед, з адвокатською діяльністю. Закон України “Про адвокатуру і адвокатську діяльність” визначає особливості адвокатської діяльності в її змісті, суб’єктах, організації діяльності та цілях.

За своїм характером адвокатська діяльність полягає в наданні юридичної допомоги. Чинне законодавство визначає приблизний перелік видів юридичної допомоги, що надається в межах адвокатської діяльності: 1) надання правової інформації, консультацій і роз’яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави; 2) складання заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; 3) захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування в кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення; 4) надання правової допомоги свідку в кримінальному провадженні; 5) представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов’язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача в кримінальному провадженні; 6) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного й конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами; 7) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб, держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в іноземних, міжнародних судових органах, якщо інше не встановлено законодавством іноземних держав, статутними документами міжнародних судових органів та інших міжнародних організацій або міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України; 8) надання правової допомоги під час виконання та відбуття кримінальних покарань [4].

Хотілося б ще раз наголосити, що перелік видів юридичної допомоги, яка може надаватися адвокатами, не є вичерпним. Це є виправданим з точки зору законодавчої техніки, адже виключний перелік обмежував би права громадян на отримання юридичної допомоги.

Відповідно до чинного законодавства у сфері захисту прав людини й громадянина, адвокатською діяльністю є лише така юридична допомога, яка надається спеціальним суб’єктом - адвокатом.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України “Про адвокатуру і адвокатську діяльність” адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі

права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування, склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [4]. Серед прогресивних новел слід визнати запровадження такої умови для набуття статусу адвоката, як проходження стажування протягом півроку. Якщо раніше стати адвокатом могла кожна особа, яка мала вищу юридичну освіту, два роки стажу за спеціальністю й склала іспити, то тепер отримання свідоцтва потребує проходження стажування. У такий спосіб буде забезпечено більш високий кваліфікаційний рівень “молодих” адвокатів, оскільки поряд з дворічним загальною юридичним стажем кандидат також буде мати спеціальний піврічний стаж роботи саме в галузі надання правової допомоги [6].

Поняття “адвокатури” безпосередньо пов’язане з поняттям адвокатської діяльності і є похідним від нього. В юридичній науковій літературі дорадянського періоду термін “адвокатури” взагалі використовувався у двох значеннях: як професійна діяльність щодо представництва ведення на суді чужих інтересів і як стан адвокатів, тобто клас осіб, які присвятили себе цій професії [7].

Знання й розуміння громадянами правових норм є найважливішою передумовою ефективної реалізації прав і свобод. Водночас, з огляду на цілу низку факторів (численність законодавства, специфічність законодавчої техніки тощо), усвідомлення особливостей функціонування правових механізмів, а отже, і реалізація закріплених у законодавстві прав громадян стають досить складними без допомоги фахівців у галузі юриспруденції.

Важливу роль у забезпеченні реалізації, захисту та охорони прав і свобод людини й громадянина в Україні як демократичній, правовій державі відведено праву особи на правову допомогу, закріпленому в ст. 59 Конституції України. Це право є одним з конституційних, невід’ємних прав людини й має загальний характер. У контексті ч. 1 цієї статті “кожен має право на правову допомогу” поняття “кожен” охоплює всіх без винятку осіб-громадян України, іноземців і осіб без громадянства, які перебувають на території України. Здійснення права на правову допомогу засноване на дотриманні принципів рівності всіх перед законом і відсутності дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [8].

Крім того слід зазначити, що в новому законодавстві про адвокатуру визначено чіткі види й гарантії адвокатської діяльності. Закон України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” передбачає достатньо повноважень адвоката (зокрема, звернення з адвокатським запитом для отримання доказів та іншої інформації щодо справи клієнта), а також гарантії адвокатської діяльності (заборона вимагати від адвоката, його помічника чи стажиста відомостей, що містять адвокатську таємницю, заборона проведення огляду й вилучення документів, пов’язаних з адвокатською діяльністю, тощо), які мають унеможливити втручання в діяльність адвоката й не допустити розголошення адвокатської таємниці.

Допуск адвокатів іноземних держав до адвокатської діяльності на території України здійснюється на підставі рішення відповідної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури. Рішення приймається за результатами розгляду заяви про включення адвоката іноземної держави до Єдиного реєстру адвокатів України та документів, що підтверджують право такого адвоката на зайняття

адвокатською діяльністю у відповідній іноземній державі. Як бачимо, Закон не зобов'язує адвокатів іноземних держав складати кваліфікаційний іспит і не дає відповіді на запитання, яким чином і за якими критеріями оцінюватиметься кваліфікація такого адвоката. Як наслідок, матимемо порушення норм конкурентоздатності й сумніви щодо якості послуг, які надаватимуть такі адвокати.

Прийняття нового Закону визначило також законодавчі засади для створення в Україні професійного самоврядного інституту адвокатури й посилення гарантій діяльності адвокатури. Слід зазначити, що Законом "Про адвокатуру" 1992 року хоча було задекларовано, що адвокатура є добровільним професійним громадським об'єднанням, але фактично це об'єднання складалось із кваліфікаційно-дисциплінарних комісій в областях і Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури. Проте, оскільки формування таких комісії здійснювалось не тільки за участі адвокатів (членами кваліфікаційних комісій також були представники судової влади, органів місцевого самоврядування й місцевих управлінь юстиції), то вказану структуру навряд чи можна назвати адвокатським самоврядуванням, хоча зазначені органи виконували чимало дій, направлених на забезпечення реалізації адвокатами своїх функцій [6, 25].

І тільки Законом 2012 року в Україні запроваджена єдина всеукраїнська система органів адвокатського самоврядування з її ієрархією й певною централізацією.

Незважаючи на існування певних спірних питань стосовно правового статусу Національної асоціації адвокатів і, так би мовити, "обов'язкової наявності" членства в ній всіх адвокатів (мається на увазі, що всі адвокати автоматично стають членами цієї асоціації), слід відмітити головний позитивний момент, який полягає в тому, що створення Національної асоціації автоматично об'єднує всіх українських адвокатів в одну організаційну структуру. Тобто діяльність адвокатів України не лише регулюється рішеннями відповідних Рад адвокатів, а створюється система, при якій всі адвокати України об'єднані в єдину організацію. Як зазначає О. Чернобай, у такий спосіб забезпечується сприйняття адвокатури України не як набір певних регіональних колегій, а як цілісна організація [6, 26].

Адвокатська діяльність визначається законодавцем як гарантовано професійна кваліфікована юридична допомога, що забезпечується процедурою й умовами отримання статусу адвоката, незалежністю адвокатів тощо. Констатується відмінність адвокатської діяльності від юридичної допомоги, що надається іншими суб'єктами (працівниками юридичних служб, працівниками органів державної влади, юридичними особами й приватними підприємцями, нотаріусами тощо). На відміну від адвокатської діяльності, юридична допомога, що надається іншими суб'єктами, не є єдиним видом діяльності цих

осіб.

На підставі викладеного можемо охарактеризувати місце адвокатури в сучасній правовій системі України як один зі способів самообмеження державної влади, за допомогою якого створюється інститут громадянського суспільства, що сприяє повноцінній реалізації й захисту громадянами своїх прав і свобод. Якщо за радянських часів адвокатурам відводилося місце в правоохоронній системі на рівні з прокуратурою, судом, слідчими органами, державним нотаріатом, а метою її існування розглядалася охорона соціалістичних правовідносин, то за концепцією Закону України "Про адвокатуру і адвокатську діяльність" - це інститут громадського суспільства, основне призначення якого - захист інтересів суспільства й кожного його члена окремо через надання кваліфікованої правової допомоги. Законодавець підкреслює, що адвокатура відділена від держави, указуючи, що вона не входить у систему органів влади.

Література

1. Про Концепцію судово-правової реформи в Україні: Постанова Верховної Ради України від 28.04.1992 № 2296-XII // Відомості Верховної Ради України від 28.07.1992.- 1992 р. - № 30. - С. 426.
2. Про адвокатуру: Закон України від 19.12.1992 № 2887-XII (втратив силу). - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2887-12>
3. Конституція України: Офіційне видання. - К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. - 104 с.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2013 р. - № 27. - С. 1438.
5. Про затвердження положення Про Положення про адвокатуру Української РСР: Закон УРСР від 31 жовтня 1980 року (втратив силу). - [Електронний ресурс]: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T801050.html
6. Чернобай О. Закон України "Про адвокатуру і адвокатську діяльність" (деякі підсумки реалізації) // Бюлетень Міністерства юстиції України. - К., 2013. - № 6. - С. 25-31.
7. Васильковський Е.В. Организация адвокатуры. Том 1. // Типография П.П. Сойкина, С. Петербург, 1893 г.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) від 30.09.2009 № 23-рп/2009 // Вісник Конституційного суду України. - 2009 р. - № 6. - С. 32.

Месєрович Н.А.

прокуратура Ленінського району м. Севастополя
Надійшла до редакції: 11.11.2013

УДК 343.34

БАНДИТИЗМ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Плужнік О. І.

Створення правової держави, демократизації державного й суспільного життя, соціально-економічні й політичні перетворення, неможливі без рішучого посилення боротьби зі злочинністю. Однією з умов становлення України як правової та демократичної європейської держави є необхідність розробки й удосконалення організаційно-правових основ боротьби зі злочинністю, насампе-

ред організованою. Сучасна кримінально-правова наука України доповнюється дисертаційними дослідженнями, монографічними роботами, періодичними виданнями та іншими науковими теоретичними й практичними роботами (розробками), але протидія організованій злочинності, зокрема бандитизму, залишається актуальною й сьогодні. Науковцями України й інших іноземних держав